

ПРАЦІ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ ІНСТИТУТУ МИСТЕЦТВОЗНАВСТВА, ФОЛЬКЛОРИСТИКИ ТА ЕТНОЛОГІЇ ім. М. Т. РИЛЬСЬКОГО НАН УКРАЇНИ

Халюк Л. Усні народні оповідання українців-переселенців Лемківщини, Холмщини, Підляшшя та Надсяння: жанрово-тематична специфіка, художні особливості. Монографія / Леся Халюк ; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського ; [голов. ред. Г. Скрипник]. — Київ, 2013. — 208 с.

ISBN 978-966-02-7122-7

У монографії досліджено усні оповіді українців про депортацію з Лемківщини, Холмщини, Підляшшя та Надсяння на північно-західні землі Польщі внаслідок операції «Вісла». Авторка переконливо доводить, що усні народні оповідання українців-переселенців слід розглядати як самостійний жанр фольклору. Проведене дослідження розкриває історичні передумови виникнення усної прози про переселення, окреслює основні етапи її збирання та опрацювання. Розглянуто теоретичні аспекти жанрової специфіки української оповідної прози, її дефінітивні ознаки, тематичні та сюжетні характеристики, художні особливості.

Рекомендовано фольклористам, мистецтвознавцям, історикам, викладачам і студентам вищих навчальних закладів, а також усім, хто цікавиться як духовним та історичним минулим України, так і її сьогоденням.

Чаплик К. Екзистенція лемківських переселенців в умовах сучасної України : монографія / Катерина Чаплик ; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського ; [наук. ред. С. Грица]. — Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2013. — 244 с. : іл.

ISBN 978-966-489-226-8

У монографії висвітлено специфіку етнокультурного буття лемківських переселенців через вивчення пісенного фольклору. Праця базується на опрацюванні історико-географічних особливостей Лемківщини, значну увагу приділено характеристиці лемківської етнографічної групи. Перебіг депортації відстежується не лише через задокументовані історичні джерела, але й через реальні спогади лемків про виселення в 1944—1947 роках, які були зібрані авторкою. Пісенний фольклор розглядається як один з важливих факторів етнокультурної єдності лемків з українським народом. Детально досліджено трансформаційні зміни сучасного лемківського фольклору через порівняння із записами XIX—XX ст. Зафіксовані авторкою в численних експедиціях записи лемківського музичного фольклору ввійшли до аудіодиска, який додається до видання.

Рекомендовано фольклористам, етномузикологам, усім, хто цікавиться народнопісенним мистецтвом.

Коваль-Фучило І. Українські голосіння: антропология традиції, poetика тексту [монографія] / Ірина Коваль-Фучило ; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського ; [наук. ред. В. Івашків]. — Київ, 2014. — 360 с.

ISBN 978-966-02-7307-8

Наукове видання презентує комплексне дослідження української голосильної традиції, до жанрових різновидів якої належать похоронні, поминальні, рекрутські, оказіональні, мета-

форичні, пародійні та сороміцькі голосіння. Авторка ґрунтовно аналізує наукові підходи до вивчення голосінь, фокушуючи увагу на стратегіях дослідження, способах фіксації жанру на різних історичних періодах. Особливу увагу приділено дослідженню похоронних оплакувань, функціональному, прагматичному та семантичному вимірам голосіння як складової поховального обряду. Виявлено особливості композиції голосінь, досліджено семантичний простір та концепти голосильної традиції. Розроблено покажчик основних мотивів, тем і метафоричних номінацій оплакування померлого.

Рекомендовано фольклористам, етнологам, етнолінгвістам, краєзнавцям, усім, хто цікавиться українською традиційною культурою.

Кульчинська Л. Смыслоутворення в кінематографі: жанрові механізми / Леся Кульчинська ; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. — Київ : видавництво ІМФЕ, 2016. — 144 с.

ISBN 978-966-02-8093-9

Монографію присвячено дослідженню жанрових механізмів продукування і трансляції значень у кіномистецтві. Шляхом зіставлення та порівняння західної і радянської жанрової теорії та кінокритики, відгуків глядачів, з'ясовано, який вплив мають жанрові категорії на способи сприйняття і тлумачення кінематографа, організацію культурної пам'яті.

Рекомендовано кінематографістам, мистецтвознавцям, культурологам та всім, хто цікавиться кіномистецтвом.

Іванчишен В. Каменотесний промисел Східного Поділля кінця ХІХ — початку ХХІ століття: побутовий та сакральний виміри / Віталій Іванчишен ; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського ; проект «Наукова книга» (молоді вчені) ; [наук. ред. Г. Скрипник]. — Київ : Наукова думка, 2017. — 216 с.

ISBN 978-966-00-1601-9

Автором здійснено комплексне дослідження каменотесного промислу кінця ХІХ — початку ХХІ ст. на основі опрацювання широкого кола джерел господарських занять мешканців Східного Поділля. Проаналізовано стан наукового вивчення каменотесного промислу, сформовано джерельну базу та відстежено наукові підходи до трактування базових понять господарської діяльності в системі традиційної культури. Висвітлено специфіку діяльності з обробки каменю в історичній ретроспективі та крізь призму традиційного укладу життя подолян. Особливу увагу приділено характеристиці технологічного процесу каменотесного промислу. Систематизовано різновиди каменотесних виробів, окреслено їх використання в народній архітектурі, а також зафіксовано практику міжетнічної взаємодії на тлі розвитку означеного промислу. Досліджено народні уявлення, пов'язані із семантикою каменю, виробів з нього та постаттю каменотеса.

Рекомендовано історикам, етнологам, краєзнавцям, народним майстрам, усім, хто цікавиться етнокультурою українців.

Огієнко І. Дискурсивні слова турецького походження в текстах сучасних болгарських мас-медіа / Ірина Огієнко ; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського ; проект «Наукова книга» (Молоді вчені) ; [наук. ред. О. Чмир]. — Київ : Наукова думка, 2017. — 256 с.

ISBN 978-966-00-1615-6

У монографії досліджується використання дискурсивних слів турецького походження в текстах сучасних болгарських мас-медіа. З'ясовано, що вживання таких слів зумовлено впливом усно-

го спілкування на сучасні еталони мовлення в мас-медіа. Визначено прагматичні, комунікативні, структурні та сполучні характеристики дискурсивних слів, запозичених із турецької мови, і виокремлено їх у функціонально-семантичні групи. Праця розкриває значення дискурсивних слів для дослідження питань формально-граматичної та змістової зв'язності мас-медійних текстів, їх комунікативної спрямованості.

Рекомендовано болгаристам, славістам, лінгвістам і всім, хто цікавиться тематикою іншомовних запозичень та вивченням дискурсивних слів.

Олійник М. Український одяг у системі міської культури Києва (друга половина ХІХ – початок ХХІ століття) : монографія / Марина Олійник ; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського ; [наук. ред. Г. Скрипник]. – Київ : видавництво ІМФЕ, 2017. – 312 с.

ISBN 978-966-02-8365-7

У монографії представлено комплексне дослідження побутування українського традиційного одягу в практиках міського повсякдення у другій половині ХІХ – на початку ХХІ ст. на прикладі міста Києва. Перший розділ присвячено висвітленню здобутків наукового опрацювання народного вбрання українців як етнокультурного феномену в системах сільської та міської культури українців. Сформовано широку джерельну базу та обрано методологію дослідження, означено терміни, які використовуються в межах праці. У другому розділі виокремлено три періоди урбаністичного розвитку українського народного одягу. Проаналізовано головні чинники дифузії сільського вбрання в міський соціокультурний вимір. Простежено напрями розвитку традиційного вбрання українців у побуті міста. Охарактеризовано основні комплекси вбрання з українським позначенням. У третьому розділі відстежено специфіку функціонування народного одягу за радянських часів. На основі зібраного польового матеріалу та вивчення сучасної етнокультурної ситуації щодо вжитку національно маркованого вбрання окреслено його символічно-сміслові навантаження.

Рекомендовано етнологам, історикам, мистецтвознавцям, працівникам освіти, народним майстрам, фахівцям з виготовлення одягу та всім, хто цікавиться тематикою традиційного українського одягу.

Пасічник Л. В. Ювелірне мистецтво України ХХ–ХХІ століть / Л. В. Пасічник ; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського ; проект «Наукова книга» (молоді вчені) ; [наук. ред. Г. Скрипник]. – Київ : Наукова думка, 2017. – 304 с.

ISBN 978-966-00-1623-1

Монографію присвячено дослідженню ювелірного мистецтва України ХХ–ХХІ ст., що розглядається авторкою як окреме й оригінальне мистецьке явище в національній культурі у взаємодії художньої промисловості, авторського ювелірства та освітньої галузі. Зокрема, у праці комплексно висвітлено основні віхи поступу ювелірного мистецтва України, охарактеризовано промислові центри виготовлення ювелірних виробів, проаналізовано художньо-стилістичні особливості мистецьких творів українських художників-ювелірів, досліджено діяльність спеціалізованих освітніх закладів, де навчають ювелірного мистецтва. Джерельною базою книги є матеріали інтерв'ю авторки з працівниками ювелірних підприємств, провідними митцями України, викладачами навчальних закладів, а також приватні фотоархіви, люб'язно надані художниками для публікації в дослідженні. Основну увагу зосереджено на такій типологічній групі ювелірних виробів, як прикраси, що відзначаються різноманітніс-

тю видів і форм та розмаїтістю художньо-композиційних особливостей оздоблення. У ХХ ст. ювелірне мистецтво України переживало складний етап свого розвитку, проте творчість плеяди визначних художників українського ювелірного мистецтва підняло цю галузь у другій половині ХХ — на початку ХХІ ст. на новий щабель і нині продовжує утверджувати її художню значущість у світовому культурно-мистецькому просторі.

Рекомендовано мистецтвознавцям, художникам, культурологам, історикам, колекціонерам, викладачам вишів, студентам, а також усім поціновувачам українського мистецтва.

Стішова Н. Українські календарні свята осіннього циклу : монографія / Наталія Стішова ; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського ; [голов. ред. Г. Скрипник]. — Київ : видавництво ІМФЕ, 2017. — 240 с.

ISBN 978-966-02-8286-5

У монографії викладено результати комплексного дослідження українських календарних свят та обрядів осіннього циклу ХХ — початку ХХІ ст. На основі вивчення значного обсягу історіографічного матеріалу виокремлено структурні елементи календарних свят та відстежено їх історичний розвиток. Авторка опрацювала значний польовий матеріал, зібраний у селах України та Північного Підляшшя, що дало можливість виокремити регіонально-локальні особливості функціонування календарних свят українців. У праці виявлено трансформаційні зміни функціонування свят осіннього циклу в радянський період та чинники, що їх зумовили. Дослідження розвитку календарних свят та осінньої обрядовості за час незалежності України проведено в контексті етнічно-релігійного дискурсу як частини сучасних соціокультурних реалій.

Рекомендовано етнологам, історикам, краєзнавцям, освітянам, усім, хто цікавиться питаннями народознавства.

Ходак І. Наталя Коцюбинська і Кабінет українського мистецтва Всеукраїнської академії наук. З історії вітчизняного мистецтвознавства 1920-х — початку 1930-х років / Ірина Ходак ; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. — Київ : ІМФЕ ім. М. Т. Рильського ; Харків : видавець О. Савчук, 2017. — 448 с., 114 іл.

ISBN 978-966-0279-87-2

У монографії на основі переважно архівних джерел висвітлено наукову біографію співробітниці Кабінету українського мистецтва Всеукраїнської академії наук Наталі Коцюбинської (1896—1937), життя якої трагічно обірвала советська репресивна система, засудивши до найвищої міри покарання — розстрілу. Докладно простежено процес навчання дослідниці в Київському археологічному інституті, семінарі Д. Щербаківського, аспірантурі Науково-дослідницької кафедри мистецтвознавства, що дозволило окреслити систему підготовки істориків мистецтва УСРР у 1920-х роках. Основне місце відведено діяльності Н. Коцюбинської в академічному Кабінеті українського мистецтва в контексті непростих соціально-політичних умов, насамперед її експедиційним здобуткам, участі в роботі гуртка «Студіо» та підготовці карт художньої промисловості України. У трьох додатках републіковано 6 розвідок та вперше введено в обіг цінні архівні джерела (експедиційний щоденник, звіт і доповіді Н. Коцюбинської, корпус листів кореспондентів Кабінету українського мистецтва).

Адресовано головно науковцям (мистецтвознавцям, етнологам, історикам, культурологам), але стане в пригоді всім, хто цікавиться розвитком української культури загалом і наукового знання зокрема.

**Черков Г. Шахта. Енергетика кіногенічності : [монографія] / Георгій Черков ; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. — Київ, 2017. — 124 с.
ISBN 978-966-02-8213-1**

Монографію присвячено поколінню гірняків, внутрішній світ яких намагається відтворити кіномистецтво на тлі шахти і шахтарської праці. В основній частині видання з погляду кіногенічності проаналізовано широкий спектр картин, пов'язаних із професійною діяльністю шахтарів, яка дозволяє випукло окреслити певні типи людських характерів. Дослідник окреслює загальні принципи функціонування «кіногенічного» матеріалу на екрані.

Книжка адресована всім, хто любить кіно.

**Шевчук Т., Ставицька Я. Українська усна снотлумачна традиція початку ХХ століття (розвідки та тексти) / Т. Шевчук, Я. Ставицька ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України. — Київ : Дуліби, 2017. — 224 с.
ISBN 978-617-7310-07-4**

Видання містить польові записи 1925—1928 років, які були зафіксовані в колишній Волинській губернії (у 14 районах сучасної Житомирської області та 6 районах сучасної Хмельницької області) за «Програмою збирання матеріалів до українського народнього сонника» Катерини Грушевської. Записи здійснювалися з ініціативи Королівського антропологічного інституту Великобританії та Ірландії; частину з них 1925 року було передано до Лондона, де вони й зберігаються в рукописній колекції британського антрополога Чарльза Габріеля Селігмена. У збірнику також розміщено фольклористичні розвідки про особливості усної снотлумачної традиції початку ХХ ст. У коментарях і покажчиках подано традиційні різновиди снів, найпоширеніші знаки-символи, відомості про носіїв снотлумачних традицій.

Рекомендовано фольклористам, етнологам, краєзнавцям, усім, хто цікавиться традиційною українською культурою.

**Ярова А. Традиційне житло Чернігівщини кінця ХІХ — першої половини ХХ століття : монографія / Аліна Ярова ; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського ; [голов. ред. Г. Скрипник]. — Київ, 2017. — 196 с. ; іл.
ISBN 978-966-02-8382-4**

У монографії відображено результати комплексного дослідження традиційної української житлової архітектури кінця ХІХ — першої половини ХХ ст. з території сучасної Чернігівської області. Розглянуто історію вивчення цього питання, проаналізовано джерельну базу, основою якої стали власні польові матеріали авторки. У праці наведено основні типи конструкції житла, поширеного на Чернігівщині, його конструктивні деталі. Установлено особливості екстер'єру та інтер'єру житлової архітектури в різних частинах Чернігівської області. Окремо розглянуто систему звичаїв, вірувань та обрядових дій, пов'язаних із житлом, що зафіксовані серед місцевих мешканців.

Рекомендовано етнологам, історикам, краєзнавцям, студентам історичних факультетів, усім, хто цікавиться традиційною культурою та історією України.